

הרב מרדכי הלפרין

השלמות לספר קביעת רגע המוות

ראשי פרקים:

- רקע
- מבוא
- חוק מוות מוחי-נשימתי, התשס"ח-2008
- חוק מוות מוחי-נשימתי – הכרעת הגר"ש אלישיב
- חוק מוות מוחי-נשימתי – דעת הגר"ע יוסף
- דעת הראשון לציון – הגר"ש עמאר
- חוק מוות מוחי נשימתי – דעת הגר"מ שטרנבוך (1)
- חוק מוות מוחי נשימתי – דעת הגר"מ שטרנבוך (2)
- מהו זמן המיתה? – הג"ר משה שטרנבוך
- החלטת מועצת הרבנות הראשית משנת תשמ"ז – שו"ת
- החלטת מועצת הרה"ר מתשרי תש"ע

רקע

בתחילת חורף תשס"ח (2007) הוצאנו לאור את המהדורה השנייה המורחבת של הספר **קביעת רגע המוות**. ספר זה עמד לנגד עיניהם של פוסקים רבים, אשר התייחסו באותם ימים גם להצעת חוק מוות מוחי-נשמתי, שהתקבלה בכנסת בסוף החורף. מאז נוסף חומר משלים בעל חשיבות שטרם פורסם בספר, והוא מובא כאן לתועלת הלומדים וקוראי **אסיא**.

מבוא

"נושא קביעת המוות הינו אחד הנושאים המורכבים, הרגישים והטעונים ביותר בסוגיות חובקות משפט מוסר והלכה. הסיבות לכך הן רבות. שהרי כל עיסוק במוות וחיים מעורר רגשות עזים בלב כל אדם. שאלת קביעת מוות נוגעת גם להחלטה על רגע הניתוק ממכשירים, לדיני ייבום וירושה, להתחלת חלות דיני אנינות, מצוות קבורה ועוד. לקביעה כזו גם השלכות על האפשרויות להנציל את אברי הנפטר לשם הצלת חיי חולה הממתין בקוצר רוח – לעיתים תרתי משמע – להשתלה.

'עור בעד עור, וכל אשר לאיש – יתן בעד נפשו' ענה השטן [איוב ב, ד]. גם בדורנו, הלחץ האדיר להשגת איברים להשתלה גבה כבר קורבנות רבים. לחץ זה התנקז בעבר לתחום הפשיעה ושפיכות הדמים. שהיו מקומות בהם נחטפו ילדים חיים לשם ניצול אברי גופם להשתלות [ראה: שאול בן חיים, סוחרי הילדים של גרמניה, מעריב, ט' חשוון תשנ"ב (17.10.91), עמ' 6 (פ)]. הידיעות המוזעזעות על הנעשה בסין – חמורות עוד יותר. מכאן ועד לעיגול פינות במקומות מהוגנים והקדמת קביעת מוות במטרה להציל חולה אחר – הדרך לא ארוכה. לא בכדי מגבילה האתיקה המערבית את קביעת המוות המוחי, ומאפשרת אותה רק לקבוצת רופאים מגוונת שאמורה להיות חסרת אינטרס ישיר בחולה הממתין להשתלה.

ההלכה, כתורת חיים, איננה מתחמקת מדיון והכרעות קשות בסוגיות של חיים ומוות. אך הן נעשות תוך עיון, שיקול דעת וידע נרחב, על פי כללי הפסיקה המסוריים מדור לדור. ההכרעה בסוגיות חיים ומוות מתבססת כמובן על דעת רז"ל, תנאים, אמוראים, גאונים, ראשונים ואחרונים. מסורת הפסיקה לא פסקה מעולם, והיא כוללת, כדרכה של תורה, גם כללי איזונים והכרעות.

לפני עשרים שנה בקרתי כדרכי בביתו של הגאון הר"ר אליעזר יהודה וולדינברג זצ"ל, בעל הציץ אליעזר. לפני שנפטרת לחזור לבית החולים סיפר לי הגאון את שאמר לו בשעתו ראב"ד העדה החרדית, הגאון רבי יצחק יעקב וייס זצ"ל, בעל המנחת יצחק: **לאסיא**, הוא אמר, צריך לעזור. **באסיא**, הוא המשיך, מפרסמים מאמרים תורניים בענייני רפואה בלא שיקולים פוליטיים. התורה מונחת לפני הלומדים בלא צנזורה, והבוחר יבחר. כך היא דרכה של תורה.

ולענייננו. סוגיית קביעת המוות, עדיין נתונה במחלוקת בין גדולי עולם, ואין בכוחנו להכריע. אמונים לדרכה של **אסיא**, מובאים בספר **"קביעת רגע המוות"** מאמרים מגוונים שנכתבו בתקופות שונות, המציגים קשת רחבה של דעות בסוגיות ניתוחי לב וקביעת מוות. המאמרים סודרו מחדש בחמישה שערים, ונוספו להם גם מאמרים המתפרסמים לראשונה. המגוון מובא לעיון הלומדים בלא שיקולים פוליטיים. התורה מונחת לפני הלומדים בלא צנזורה, להגדיל תורה ולהאדיר". (מתוך המבוא למהדורה השניה) כאמור, הספר **קביעת רגע המוות** על מגוון השיטות המובאות בו היה לנגד עיניהם של פוסקים רבים. חודשים ספורים לאחר הדפסת הספר התקבל בכנסת חוק מיוחד – חוק מוות מוחי-נשימתי, התשס"ח-2008. מידע בעל חשיבות על דיונים שקיימו גדולי הפוסקים, לפני קבלת החוק ומייד לאחריו, מובא בפרקים הבאים לעיונם של הלומדים.

הפרקים הבאים כוללים גם בירורים הנוגעים להחלטת מועצת הרבנות הראשית משנת תשמ"ז. ועדת ההלכה של הסתדרות הרבנים בארה"ב (RCA) כתבה מכתב מפורט לראשל"צ הגר"מ אליהו שליט"א, מי שהיה הרב הראשי לישראל בעת קבלת החלטת הרה"ר בשנת תשמ"ז. המכתב כלל שאלות הבהרה רבות על אותה החלטה של מועצת הרה"ר. הגר"מ אליהו העביר אלי את המכתב עם בקשה שאשיב תשובה מפורטת ישירות לשואלים. בהמשך קיבלנו שאלות הבהרה נוספות. השאלות הנוקבות והתשובות מובאות כאן לראשונה במלואן למען הלומדים. כמו כן מובאת כאן לראשונה החלטת מועצת הרבנות הראשית מחודש תשרי תש"ע, החלטה המאשרת שוב את ההחלטה התקדימית משנת תשמ"ז, והיא מובאת יחד עם החלק הרלבנטי מפרוטוקול ישיבת המועצה. ואני תפילה שלא תארע תקלה על ידי, ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי.

המקור: אסיא פו-פח עמ' 78 (2010).